

2017. URL: https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Issues/CivicSpace/20Anniversary/15.RO_FRA.pdf (Day of Address to is September, 23, 2022).

3. EU Charter of Fundamental Rights of the European Union. 2012. Art. 31 (1).

4. UN, GA, International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR), Art. 12.

5. CoE, European Social Charter (revised). 1996. Art. 3.

6. UN, GA. Report of the Special Rapporteur on the right of everyone to the enjoyment of the highest attainable standard of physical and mental health, A/HRC/35/21, 28 March 2017.

7. Kolosov I. V. IMPACT OF THE INTERNATIONAL LABOUR ORGANIZATION ACTS ON PUBLIC RELATIONS IN FIELD OF MEDICINE. "THE ROLE OF LEGAL SCIENCE IN ESTABLISHING A NEW WORLD ORDER IN WARTIME AND POST-WAR PERIOD": conference proceedings. July 29-30, 2022. Riga, Latvia: "Baltija Publishing". 2022. 304 p. doi: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-229-6-24>

8. Колосов І. В. Міжнародна організація праці, її акти та роль у правовому регулюванні трудових правовідносин. *Альманах міжнародного права*. 2014. № 6. С. 71-79.

9. Kolosov I. Military's medical cooperation between Poland and Ukraine: labour law features. Scientific monograph. Riga, Latvia : Publishing House "Baltija Publishing". 2022. 268 p.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-271-8-45>

СОЦІАЛЬНІ ОРІЄНТИРИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Корж І. Ф.

*доктор юридичних наук, старший науковий співробітник,
заступник керівника наукового центру електронного парламенту
та правової інформації*

*Державної наукової установи «Інститут інформації, безпеки і права
Національної академії правових наук України»
м. Київ, Україна*

Рух до громадянського суспільства і правової держави, входження в сім'ю демократичних європейських країн, є одним із основних напрямів розвитку України, оскільки громадянське суспільство виступає своєрідним фундатором правової демократичної держави. У свою чергу, становлення та розвиток громадянського суспільства нерозривно пов'язані, насамперед, із забезпеченням належних

економічних умов життя країни. Зазначене є напрочуд актуальним для сучасної України, яка задекларувала себе в Конституції України [1], як соціальну державу, одною із важливих складових соціальної сфери якої є належне, справедливе пенсійне забезпечення громадян.

Незважаючи на сьогоднішні складні умови, у зв'язку із воєнною агресією Російської Федерації, і як наслідок – погіршення економічної ситуації, значна соціальна напруга, провідна ідея соціальної політики України має залишатися прагнення до більшої справедливості суспільства та забезпечення сталого розвитку. З огляду на зазначене, особливої актуальності набувають дослідження, які спрямовані на створення наукового підґрунтя для розроблення та реалізації дієвої політики соціального захисту та підтримки населення в Україні, наближення до стандартів Європейського Союзу (ЄС).

Необхідно зазначити, що соціальна політика є визначальним напрямом внутрішньої політики будь-якої держави. Вона є складовою загальної політики, втілена в соціальні програми і різноманітні заходи, які спрямовані на задоволення потреб та інтересів людей і суспільства. Початком формування соціальної політики країн Європейського союзу пов'язаний із набуттям чинності Маастрихтського договору щодо його заснування, який доповнив Договір про заснування ЄЕС розділами VIII «Соціальна політика, освіта, професійне навчання і молодь» і XIV «Економічне і соціальне з'єднання», а також його додатків – Угоди про соціальну політику й Протоколу про соціальну політику, передбачали певні зміни інституціонального характеру й визначили правові основи для здійснення комунітарної соціальної політики.

Попри те, що між членами ЄС існують розбіжності як у баченні сутності, мети та напрямків соціальної політики, так і її змісту, переважна більшість з них (окрім Великобританії та Ірландії) декларують прагнення змінити національні соціальні моделі відповідно до моделі, яка отримала назву Європейська соціальна модель. Таким чином, декларуючи Єдину соціальну модель, європейські уряди мали на меті досягти суттєвого покращення добробуту і підвищення рівня економічного розвитку Союзу загалом і кожної держави-члена зокрема, сприяння зайнятості, поліпшення умов життя і праці, підтримка високого рівня соціальної захищеності, високого рівня освіти та соціальний діалог [2, с. 82-83].

Невід'ємною складовою соціальної системи є пенсійне забезпечення. Пенсійна система країни є одним з найважливіших елементів соціального захисту осіб похилого віку. Пенсійна політика приймається та реалізується кожною країною ЄС на національному рівні. ЄС підтримує національні зусилля щодо забезпечення високого рівня соціального захисту, включаючи адекватність пенсій, шляхом сприяння взаємному навчанню та обміну передовими практиками. Ця політика включає в себе:

– Звіт про адекватність пенсій [3] за 2018 рік Комісії та Комітету соціального захисту містить огляд пенсійної політики, зосереджуючи

увагу на адекватності доходів за віком сьогодні та в майбутньому (т. 1). Том 2 містить опис пенсійної системи та адекватності пенсій у кожній країні-члені ЄС. Ключові висновки звіту були схвалені Радою ЄС 21 червня 2018 року та обговорені з державами-членами, соціальними партнерами, зацікавленими сторонами та експертами на міжнародній конференції;

– Звіт про старіння щодо стійкості державних витрат, пов'язаних зі старінням [4]. Це важливі звіти від 20.11.2020 року, що аналізують економічну ситуацію та розвиток економіки, підготовлені Генеральним директором з економічних і фінансових питань Європейської Комісії, які служать основою для розробки економічної політики Європейською Комісією, Радою Європейського Союзу та Європейським Союзом, Європейським парламентом;

– Група експертів високого рівня з питань додаткових пенсій (18.12.2017) [5]. Місія групи полягає в наданні політичних консультацій Комісії з питань, пов'язаних зі способами покращення забезпечення, безпеки через пруденційні правила (кількісні та якісні показники), балансу між поколіннями, адекватності та сталості додаткових (професійних та особистих) пенсій у світлі викликів у Союзу та держав-членів, що впливає на адекватність доходів похилого віку та розвиток пенсійного ринку Союзу.

У пенсійній системі України є ряд проблем, які пов'язані з низьким рівнем пенсійного забезпечення та майже відсутньою диференціацією розмірів пенсій, а також гостро потребує фундаментальних реформ. Як відмічають дослідники [6, с. 162], головними проблемами пенсійної системи є старіння населення, різні економічні кризи та погіршення показників макроекономіки. Крім того, на що хочеться звернути увагу, це проблеми щодо незаконних дій органів публічної влади у питанні виконання положень пенсійного законодавства. Мова, насамперед, йде про проблеми застосування положень згаданого законодавства щодо військових пенсіонерів.

Вважаємо доцільним навести крилатий вислів відомої землячки, п'ятого прем'єр-міністра Ізраїлю Голди Меїр: «Якщо ви хочете сильну державу, то зробіть, щоб корупція була державною зрадою, а всі корупціонери, навіть їх діти, за все платили. І зробіть найбільш вагомими та шанованими три професії: офіцер, вчитель і лікар» [7]. Нинішня політико-військова ситуація навколо України підтверджує актуальність зазначеного висловлювання. Однак українська публічна влада протягом усіх років нашої незалежності робила усе до навпаки. І особливо це проявлялося, як зазначалося вище, у незаконних обмеженнях, здійснюваних публічною владою щодо пенсійного забезпечення захисників Вітчизни, змушуючи ветеранів звертатися до судів для поновлення своїх порушених прав.

Незважаючи на позитивні для військових ветеранів судові рішення щодо поновлення їхніх прав у пенсійній сфері, державна виконавча влада

(Уряд, Міністерство соціальної політики України) робить усе можливе, щоб ці рішення не виконувати. Крім того, запропоновані ветеранською спільнотою і українському парламентові, і українському Урядові шляхи вирішення даної проблеми, в нинішніх час ними ігноруються. Тим самим публічною владою України ігнорується європейська пенсійна політика, та політика, до якої, як стверджує українська влада, вона хоче приєднатися, вступивши в Європейський Союз. Тим самим обіцянки і зобов'язання нашої влади розходяться з її практичними ділами. З таким підходом української влади щодо недотримання положень міжнародного права у пенсійній сфері, стверджувати про свою готовність до вступу в ЄС не витримує критики.

Зазначені дії української публічної влади не підтримуються громадянським суспільством, а точніше засуджуються, оскільки вони створюють умови для відтермінування вступу України в ЄС, оскільки фактично здійснюється ігнорування права.

Висновок. Є нагальна необхідність у налагодженості взаємодії органів публічної влади з такими інститутами громадянського суспільства, як ветеранські організації, що є умовою існування правової демократичної держави. Інститути громадянського суспільства є партнерами держави у реалізації нормотворчих, правозастосовчих та правоохоронних функцій, а взаємна довіра є умовою ефективної співпраці у вирішенні існуючих проблем у сфері пенсійного забезпечення. Водночас, громадська ініціатива є запорукою успішного діалогу, що у підсумку створює умови для входження України у сім'ю демократичних європейських країн.

Література:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Слюсаренко К.В., Садовенко М.М. Соціальна політика ЄС: сучасні виклики і перспективи. *Економічний аналіз*: збірник наукових праць. 2017. Т. 27, № 1. С.80-90. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/escan_2017_27%281%29_12 (дата звернення: 25.09.2022).

3. Pension adequacy report 2018 – Current and future income adequacy in old age in the EU (Volume 1, 2). URL: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8084&furtherPubs=yes> (дата звернення: 25.09.2022).

4. The 2021 Ageing Report: Underlying Assumptions and Projection Methodologies. URL: https://economy-finance.ec.europa.eu/publications/2021-ageing-report-underlying-assumptions-and-projection-methodologies_en (дата звернення: 26.09.2022).

5. Register of Commission Expert Groups and Other Similar Entities. URL: <https://ec.europa.eu/transparency/expert-groups-register/screen/expert->

groups/consult?lang=en&do=groupDetail.groupDetail&groupID=3589&news=1 (дата звернення: 26.09.2022).

6. Болотіна Є.В., Шубна О.В., Бившева Л.О., Колесникова Г.М. Проблеми розвитку пенсійного забезпечення в Україні в контексті соціального захисту. *Економічний вісник Донбасу*. 2021. № 1. С. 162-170. URL: [http://www.evd-journal.org/download/2021/1\(63\)/18-Bolotna.pdf](http://www.evd-journal.org/download/2021/1(63)/18-Bolotna.pdf) (дата звернення: 27.09.2022).

7. Збройні сили – це те дитя, про яке повинен дбати весь український народ, – Ігор Смешко. URL: <https://sylaichest.org/zbrojni-sili-cze-te-ditya-pro-yake-povinen-dbati-ves-ukra%D1%97nskij-narod-igor-smeshko/> (дата звернення: 27.09.2022).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-271-8-46>

ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО В УКРАЇНІ: ДЕЯКІ ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ РОЗВИТКУ ТА ЙОГО ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНА ОБУМОВЛЕНІСТЬ

Костецька Т. А.

*кандидат юридичних наук, доцент,
старший науковий співробітник*

*Інституту держави і права імені В. М. Корецького
Національної академії наук України
м. Київ, Україна*

Заявлена для обговорення проблематика розвитку громадянського суспільства як необхідної складової європейської інтеграції України у теперішніх умовах повномасштабного російського вторгнення на територію нашої держави, коли гостро стоять питання щодо збереження української нації, її державності, не втрачає своєї актуальності.

Історично відомо про визначальну роль саме громадянського суспільства (мова про події 2013–2014 рр.) щодо євроінтеграційного зовнішньополітичного вибору розвитку. На сьогодні можна констатувати, що держава, її інституції здійснили і здійснюють чимало зусиль по впровадженню якісно нових механізмів розбудови демократичної, правової держави, взаємозв'язку влади і суспільства у вирішенні завдань і проблем, що стоять перед ними, впровадження контролю громадянського суспільства з метою підвищення відповідальності державних органів за результати діяльності, прийняті рішення тощо, як основних інтеграційних чинників, інструментів реалізації національних інтересів.